

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
۶۰

جلسه آموزشی نحوه بازرسی از عطاری ها

مقدمه

- ❖ در سال های اخیر تعداد عطاری ها در سطح کشور افزایش چشمگیری داشته است. حرفه عطاری در ایران امروز جایگاه ویژه ای دارد و از سویی شهروندان به دلایل متنوعی علاقه روزافزون به استفاده از درمان های طبیعی دارند و برای درمان انواع بیماری ها به عطاری ها مراجعه می کنند.
- ❖ دانش گیاهان دارویی و طب سنتی که یکی از ابزارهای درمانی آن گیاهان دارویی می باشد، دانشی بسیار گسترده و پیچیده است و نباید صرفا یک نوع کسب و حرفه تلقی شود و افراد بدون آموزش، به ویژه آموزش دانشگاهی نباید به آن ورود کنند.
- ❖ امروزه با گسترش رشته های مختلف کشاورزی، گیاهان دارویی، داروسازی سنتی و طب سنتی، باید این موضوع چارچوب و قالبی علمی پیدا کند تا سلامت جامعه با مصرف نابه جای گیاهان دارویی به مخاطره نیفتد.

قوانین و ضوابط قابل اجرا در فرایند بازدید از عطاری ها

عطاری از نظر ضوابط پیشنهادی وزارت بهداشت

عطاری مکانی است برای نگه داری موقت، عرضه و فروش گیاهان دارویی و مفردات طب سنتی ایران
عطار کسی است که به اصول شناسایی، نگهداری و عرضه مفردات طب ایرانی آگاهی کافی داشته و
آموزش‌های لازم را دیده است.

محدوده ی عملکرد:

عطاری صرفاً مجاز به فروش گیاهان دارویی سالم و بهداشتی است و حق ویزیت، مشاوره، معاینه، درخواست آزمایش و رادیوگرافی، داروسازی و ترکیب نمودن گیاهان را ندارد.

ارائه و فروش عرقیاتی که توسط شرکت های مجاز تولید شده اند، بلا مانع است.

محل ارائه و فروش داروهای گیاهی که توسط شرکت های مجاز تولید شده اند، داروخانه بوده و عطاری مجاز به عرضه این داروها نیستند.

عرضه و فروش هر گونه داروی شیمیایی، داروی ترکیبی گیاهی یا شیمیایی، داروهای دست ساز، داروهای تولید شده در شرکت های فاقد مجوز در عطاری ها ممنوع است.

عطاری از نظر ضوابط پیشنهادی وزارت بهداشت

ارائه و فروش عرقیاتی که توسط شرکت های مجاز تولید شده اند، بلا مانع است.

محل ارائه و فروش داروهای گیاهی که توسط شرکت های مجاز تولید شده اند، داروخانه بوده و عطاری مجاز به عرضه این دارو ها نیستند.

عرضه و فروش هر گونه داروی شیمیایی، داروی ترکیبی گیاهی یا شیمیایی، داروهای دست ساز، داروهای تولید شده در شرکت های فاقد مجوز در عطاری ها ممنوع است.

عطاری از نظر ضوابط پیشنهادی وزارت بهداشت

صرفاً نوشتن عطاری یا فروشگاه گیاهان دارویی در تابلو مجاز بوده و نوشتن هر گونه محتوایی که در برگیرنده بعد درمانی (مانند: مشاور، درمانگر، داروخانه، شفاخانه، درمانکده و ...) و مقطع تحصیلی (مانند، فوق لیسانس و دکترا) باشد در تابلو یا فاکتور عطاری ممنوع است.

نصب و نمایش هر گونه مدرک تحصیلی، گواهی دوره ها مرتبط با طب سنتی و گیاهان دارویی در محیط عطاری ممنوع است.

ماده ۲ – آیین نامه اجرایی ماده (۲۷) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز:

ماده ۲- مواد و فرآورده‌های دارویی اعم از داروها و فرآورده‌های تقویتی، تحریک‌کننده، ویتامین‌ها و مکمل‌های غذایی و دارویی و فرآورده‌های زیستی نظیر سرم و واکسن و فرآورده آزمایشگاهی و مواد غذایی اطفال (شیرخشک و غیره) و هر نوع دارو و مواد اولیه دارویی و بسته‌بندی دارویی و هر نوع مواد و ملزومات مصرفی و تجهیزات پزشکی و دندانپزشکی و یا مواد اولیه آنها مشمول بند (الف) ماده (۲۷) قانون بوده و در صورت کشف، مشمول مجازات قاچاق کالاهای ممنوع موضوع ماده (۲۲) قانون خواهند بود.

ماده ۳ – آیین‌نامه اجرایی ماده (۲۷) قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز:

ماده ۳- در صورتی که کالای قاچاق مکشوفه جزو مواد و فرآورده‌های خوراکی، آشامیدنی، آرایشی و بهداشتی بوده و مشمول مواد و کالاهای موضوع بند (الف) ماده (۲۷) قانون نباشد نظیر کلیه فرآورده‌های خوراکی بستهبندی (کنسروها و کمپوت‌ها)، انواع کرم و فرآورده‌های آرایشی، بهداشتی که مصرف انسانی داشته و فهرست آنها توسط وزارت بهداشت اعلام می‌گردد، مراجع رسیدگی‌کننده موظفند در زمان رسیدگی و جهت تعیین مجازات نسبت به استعمال مجوز مصرف انسانی کالاهای مزبور از وزارت بهداشت اقدام نمایند. چنانچه کالاهای مزبور دارای قابلیت مصرف انسانی تشخیص داده شود، جرم قاچاق مشمول مجازات مندرج در بند (ب) ماده (۱۸) قانون خواهد شد و در غیر این صورت چنانچه کالای مکشوفه، کالای تقلبی، فاسد، تاریخ مصرف گذشته و یا مضر به سلامت مردم شناخته شود مشمول مجازات قاچاق کالاهای ممنوع می‌باشد.

ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

- هر کس مرتکب قاچاق کالای ممنوع گردد یا کالای ممنوع قاچاق را نگهداری یا حمل نماید یا بفروشد، علاوه بر ضبط کالا به شرح زیر و مواد (۲۳) و (۲۴) مجازات می شود:
- الف - در صورتی که ارزش کالا تا ده میلیون ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال باشد، به جزای نقدی معادل دو تا سه برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق
- ب - در صورتی که ارزش کالا از ده میلیون ۱۰۰۰۰۰۰۰۰ تا یکصد میلیون ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال باشد به جزای نقدی معادل سه تا پنج برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق
- پ - در صورتی که ارزش کالا از یکصد میلیون ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰ تا یک میلیارد ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال باشد به بیش از شش ماه تا دو سال حبس و به جزای نقدی معادل پنج تا هفت برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق
- ت - در صورتی که ارزش کالا بیش از یک میلیارد ۱۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰۰ ریال باشد به دو سال تا پنج سال حبس و به جزای نقدی معادل هفت تا ده برابر ارزش کالای ممنوع قاچاق

ماده ۲۲ قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز

تبصره ۲- وجوه حاصل از قاچاق کالای ممنوع، **ضبط** میشود.

تبصره ۳- آلات و ادواتی که جهت ساخت کالای ممنوع به منظور قاچاق یا تسهیل ارتکاب قاچاق کالای ممنوع مورد استفاده قرار میگیرد، ضبط میشود. مواردی که استفاده کننده مالک نبوده و مالک عامداً آن را در اختیار مرتکب قرار نداده باشد، مشمول حکم این تبصره نمی باشد.

تبصره ۵- محل نگهداری کالاهای قاچاق ممنوع که در مالکیت مرتکب باشد، در صورتی که مشمول حکم مندرج در ماده (۲۴) این قانون نشود، **توقیف و یا پلمب** میشود و در صورتی که محکوم علیه ظرف دو ماه از تاریخ صدور حکم قطعی، جریمه نقدی را نپردازد، حسب مورد از محل فروش آن برداشت و مابقی به مالک مسترد میشود. در هر مرحله از رسیدگی چنانچه متهم وثیقه‌های معادل **حدا کثر جزای نقدی** توزیع کند از محل نگهداری رفع توقیف می شود.

قانون تعزیرات حکومتی امور بهداشتی و درمانی

- ماده ۱: ایجاد مؤسسات پزشکی غیر مجاز توسط اشخاص فاقد صلاحیت از نظر تخصصی جرم بوده و متخلف به مجازاتهای زیر محکوم می‌گردد:
- مرتبه اول - **تعطیل** مؤسسه و ضبط کلیه ملزومات مؤسسه به نفع دولت.
 - مرتبه دوم - علاوه بر مجازاتهای مرتبه اول، **جریمه نقدی به میزان یک میلیون تا ده میلیون ریال** و اعلام نام در جراید.
 - مرتبه سوم - علاوه بر مجازاتهای مرتبه دوم، **زندان از شش ماه تا یک سال**.
- ماده ۲: ایجاد مؤسسه پزشکی توسط افراد متخصص بدون پروانه کار جرم بوده و متخلف به مجازاتهای زیر محکوم می‌گردد:
- مرتبه اول - **تعطیل** مؤسسه، توبیخ کتبی و درج در پرونده پزشکی.
 - مرتبه دوم - علاوه بر مجازاتهای مرتبه اول، **جریمه نقدی به میزان یکصد هزار تا یک میلیون ریال**.
 - مرتبه سوم - علاوه بر مجازاتهای مرتبه اول، **جریمه نقدی به میزان یک میلیون تا ده میلیون ریال** و **ضبط اموال** مؤسسه به نفع دولت.

قانون مبارزه با مواد مخدر

- ماده ۸- هر کس هروئین، مرفین، کوکائین و دیگر مشتقات شیمیایی مرفین و کوکائین و یا لیزرژیک اسید دی اتیل آمید (ال.اس.دی)، متیلن دی اکسی مت آمفتامین (ام.دی.ام.آ. یا آکستاسی)، گاما هیدروکسی بوتیریک اسید (جی.اچ.بی)، فلونیترازپام، آمفتامین، مت آمفتامین (شیشه) و یا دیگر مواد مخدر یا روان گردان‌های صنعتی غیرداروئی که فهرست آنها به تصویب مجلس شورای اسلامی می‌رسد را وارد کشور کند و یا مبادرت به ساخت، تولید، توزیع، صدور، ارسال، خرید یا فروش نماید و یا در معرض فروش قرار دهد و یا نگهداری، مخفی یا حمل کند با رعایت تناسب و با توجه به میزان مواد به شرح زیر مجازات خواهد شد. (اصلاحی مصوب ۱۳۸۹/۰۵/۰۹)
- ۱- تا پنج سانتی گرم، از پانصد هزار ریال تا یک میلیون ریال جریمه نقدی و بیست تا پنجاه ضربه شلاق.
 - ۲- بیش از پنج سانتی گرم تا یک گرم، از دو میلیون تا شش میلیون ریال جریمه نقدی و سی تا هفتاد ضربه شلاق.
 - ۳- بیش از یک گرم تا چهار گرم، از هشت میلیون تا بیست میلیون ریال جریمه نقدی و دو تا پنج سال حبس و سی تا هفتاد ضربه شلاق.
 - ۴- بیش از چهار گرم تا پانزده گرم، از بیست میلیون تا چهل میلیون ریال جریمه نقدی و پنج تا هشت سال حبس و سی تا هفتاد و چهار ضربه شلاق.
 - ۵- بیش از پانزده گرم تا سی گرم، از چهل میلیون تا شصت میلیون ریال جریمه نقدی و ده تا پانزده سال حبس و سی تا هفتاد و چهار ضربه شلاق.
 - ۶- بیش از سی گرم، اعدام و مصادره اموال ناشی از همان جرم.

قانون مبارزه با مواد مخدر

تبصره ۱- هر گاه محرز شود مرتکب جرم موضوع بند (۶) این ماده برای بار اول مرتکب این جرم شده و موفق به توزیع یا فروش آن هم نشده در صورتی که میزان مواد بیش از یکصد گرم نباشد با جمع شروط مذکور یا عدم احراز قصد توزیع یا فروش در داخل کشور با توجه به کیفیت و مسیر حمل، دادگاه به حبس ابد و مصادره اموال ناشی از همان جرم، حکم خواهد داد.

تبصره ۲- در کلیه موارد فوق چنانچه متهم از کارکنان دولت یا شرکتهای دولتی و شرکتهای و یا موسسات وابسته به دولت باشد، علاوه بر مجازاتهای مذکور در این ماده به انفصال دائم از خدمات دولتی نیز محکوم خواهد شد.

قوانین نظام صنفی

ماده ۱۲: افراد صنفی موظفند قبل از تأسیس هر نوع واحد صنفی یا اشتغال به کسب و حرفه نسبت به اخذ پروانه کسب اقدام کنند.

تبصره ۲ ماده ۱۷: افراد صنفی مجاز نیستند برای جلب مشتری درباره محصولات، کالاها یا خدمات، برخلاف واقع تبلیغ کنند: تابلوهای با عنوان داروهای گیاهی، طب سنتی و

ماده ۲۸ بند الف: واحد صنفی در صورت اشتغال به شغل یا مشاغل دیگر در محل کسب، غیر از آن چه در پروانه کسب قید گردیده یا کمیسیون نظارت مجاز شمرده است، به طور موقت از یک هفته تا شش ماه تعطیل می گردد.

دوره آموزشی اصناف

فرم طرح دوره

موضوع تدریس: فروشندگی گیاهان دارویی

ساعات تدریس: 70 جلسه نظری و 20 جلسه عملی

تعداد جلسات: 90 جلسه

محل اجرا: اتحادیه صنف فروشندگان گیاهان دارویی

نوع ارائه: نظری (✓) و عملی (✓)

مدرس یا مدرسین: اساتید و یا دانش آموختگان دانشکده های کشاورزی، علوم پزشکی، جهادکشاورزی، مراکز آموزش فنی حرفه ای، عطاران

یا سابقه ای که دوره آموزشی را سپری نموده‌اند

هدف کلی: آشنایی متقاضیان تاسیس عطاری (فروشندگی گیاهان دارویی) با اصول ارائه گیاهان دارویی و فرآورده های سنتی و طبیعی

اهداف اختصاصی:

1. کار آموز بتواند با گیاهان دارویی آشنا شود و گیاهان دارویی پر مصرف را به خوبی شناسایی کند.
2. کار آموز بتواند عوارض سوء مصرف انواع مفردات در طب سنتی را شرح دهد.
3. کار آموز بتواند سلامت مفردات مجاز در عطاری را تشخیص دهد.
4. کار آموز بتواند روش نگهداری گیاهان دارویی و مفردات طب سنتی ایرانی را توضیح دهد و به کار ببرد.
5. کار آموز بتواند محدوده و قلمرو فعالیت خود را به استناد مواد قانونی تشریح نماید.

ردیف	تاریخ	موضوع (هدف کلی هر جلسه)	مجری یا مجریان
جلسه 1		مقدمات و تعاریف (آشنایی با شغل عطاری و وظائف آن؛ طب سنتی؛ رشته های مرتبط؛ داروسازی سنتی)	گروه مدرسین
جلسه 2		آشنایی با قوانین و مقررات مرتبط با فعالیت در حیطه صنفی	گروه مدرسین
جلسه 3		بررسی قوانین مرتبط با دارو، فرآورده های گیاهی و طب سنتی	گروه مدرسین
جلسه 4		نظام گواهی کیفیت محصولات گیاهان دارویی	گروه مدرسین
جلسه 5		آشنایی با منابع علمی قابل استفاده در عطاری	گروه مدرسین
جلسه 6		آشنایی با منابع علمی قابل استفاده در عطاری (عملی)	گروه مدرسین
جلسه 7		معیار های اخلاق مدارانه در کار عطاری	گروه مدرسین
جلسه 8		آشنایی با مفاهیم منابع طبیعی؛ دانش بومی؛ منابع بیولوژیک؛ ذخایر ژنتیکی و اصول تنوع زیستی در کاشت گیاهان دارویی	گروه مدرسین
جلسه 9		مشخصات و طبقه بندی گیاهان دارویی	گروه مدرسین
جلسه 10		قسمتهای مورد استفاده گیاهان دارویی	گروه مدرسین
جلسه 11		مشخصات و طبقه بندی گیاهان دارویی برگری	گروه مدرسین
جلسه 12		مشخصات و طبقه بندی گیاهان دارویی ریشه ای	گروه مدرسین
جلسه 13		خصوصیات و طبقه بندی گیاهان دارویی شیرابه ای، صمغی و مانها	گروه مدرسین
جلسه 14		طبقه بندی، ویژگی ها و فیزیولوژی بذور مختلف گیاهان دارویی	گروه مدرسین
جلسه 15		مشخصات قسمتهای مورد استفاده هر گیاه دارویی (عملی)	گروه مدرسین
جلسه 16		بررسی ظاهری اجزاء مختلف گیاه خشک شده (عملی)	گروه مدرسین
جلسه 17		عوامل آب و هوایی و اقلیمی موثر در کیفیت گیاهان دارویی	گروه مدرسین
جلسه 18		آشنایی و انتخاب اندامهای رویشی (بذر؛ پیاز؛ نهال؛ نشاء؛ ...) مرغوب جهت کشت گیاهان	گروه مدرسین
جلسه 19		انواع آفت، فساد و تجزیه مواد گیاهی	گروه مدرسین
جلسه 20		روش های مختلف حفظ و نگهداری گیاهان دارویی 1 (عواملی مثل حشرات و نوزادان آنها، جوندگان، کپک و قارچ ها، باکتری ها و پوسیدگی در اثر رطوبت و گرما. . .) (نظری)	گروه مدرسین

سال ۱۴۰۱
کنفرانس ملی
دانشگاه تهران

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

گروه مدرسین	آشنایی با فرآورده های طبیعی ۱ (عسل؛ ایلیمو؛ آبنوره؛ سرکه؛ شیره انگورو...)	جلسه 29	گروه مدرسین	روش های مختلف حفظ و نگهداری گیاهان دارویی ۲(عواملی مثل حشرات و نوزادان آنها، جوندگان، کپک و قارچ ها، باکتری ها و پوسیدگی در اثر رطوبت و گرما..) (نظری)	جلسه 21
گروه مدرسین	آشنایی با مفاهیم دارو؛ عوارض جانبی؛ تداخلات و سمیت ناشی از دارو؛ تاریخ انقضا و عمر مفید قفسه ای	جلسه 30	گروه مدرسین	روش های مختلف حفظ و نگهداری گیاهان دارویی ۱ (عواملی مثل حشرات و نوزادان آنها، جوندگان، کپک و قارچ ها، باکتری ها و پوسیدگی در اثر رطوبت و گرما..) (عملی)	جلسه 22
گروه مدرسین	واژه شناسی مفردات گیاهای	جلسه 31	گروه مدرسین	روش های مختلف حفظ و نگهداری گیاهان دارویی ۲(عواملی مثل حشرات و نوزادان آنها، جوندگان، کپک و قارچ ها، باکتری ها و پوسیدگی در اثر رطوبت و گرما..) (عملی)	جلسه 23
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی 1 (نظری)	جلسه 32	گروه مدرسین	روش های مختلف حفظ و نگهداری گیاهان دارویی ۱(عواملی مثل حشرات و نوزادان آنها، جوندگان، کپک و قارچ ها، باکتری ها و پوسیدگی در اثر رطوبت و گرما..) (عملی)	جلسه 24
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی ۲ (نظری)	جلسه 33	گروه مدرسین	روشهای مختلف جمع اوری و خشک کردن گیاهان دارویی	جلسه 25
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی (عملی) ۱	جلسه 34	گروه مدرسین	آشنایی با مواد ارگاتیک	جلسه 26
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی ۳ (نظری)	جلسه 35	گروه مدرسین	درجه بندی کیفیت مواد اولیه بر اساس خصوصیات ظاهری و تشخیص مواد سالم از ناسالم (عملی)	جلسه 27
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی ۴ (نظری)	جلسه 36	گروه مدرسین	حذف ناخالصی ها و ضایعات از گیاهان دارویی (عملی)	جلسه 28
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی (عملی) ۲	جلسه 37	گروه مدرسین	آشنایی با فرآورده های طبیعی ۱ (عسل؛ ایلیمو؛ آبنوره؛ سرکه؛ شیره انگورو...)	جلسه 29
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی ۵ (نظری)	جلسه 38			
گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی ۶ (نظری)	جلسه 39			

گروه مدرسین	آشنایی با روشهای طبیعی شناسایی اصالت گیاهان دارویی 1 (نظری)	جلسه 51	گروه مدرسین	آشنایی با مفردات طب سنتی (عملی) ۳	جلسه 40
گروه مدرسین	آشنایی با روشهای طبیعی شناسایی اصالت گیاهان دارویی 2 (نظری)	جلسه 52	گروه مدرسین	آشنایی با عرقیات 1	جلسه 41
گروه مدرسین	آشنایی با روشهای طبیعی شناسایی اصالت گیاهان دارویی (عملی)	جلسه 53	گروه مدرسین	آشنایی با عرقیات 2	جلسه 42
گروه مدرسین	عوارض جانبی و سمیت داروهای گیاهی ۱	جلسه 54	گروه مدرسین	آشنایی با عرقیات 3	جلسه 43
گروه مدرسین	عوارض جانبی و سمیت داروهای گیاهی ۲	جلسه 55	گروه مدرسین	خصوصیات ظاهری مفردات دارویی سالم شامل طعم، بو و رنگ و... (نظری) ۱	جلسه 44
گروه مدرسین	نشانه شناسی فساد مفردات و سطح بندی کیفی مفردات ۱	جلسه 56	گروه مدرسین	خصوصیات ظاهری مفردات دارویی سالم شامل طعم، بو و رنگ و... (عملی) ۱	جلسه 45
گروه مدرسین	نشانه شناسی فساد مفردات و سطح بندی کیفی مفردات ۲	جلسه 57	گروه مدرسین	خصوصیات ظاهری مفردات دارویی سالم شامل طعم، بو و رنگ و... (نظری) ۲	جلسه 46
گروه مدرسین	نشانه شناسی فساد مفردات و سطح بندی کیفی مفردات (عملی)	جلسه 58	گروه مدرسین	خصوصیات ظاهری مفردات دارویی سالم شامل طعم، بو و رنگ و... (عملی) ۲	جلسه 47
گروه مدرسین	تداخلات دارویی و منع مصرف داروهای گیاهی	جلسه 59	گروه مدرسین	بررسی ظاهری مفردات و افتراق از موارد مشابه (عملی)	جلسه 48
گروه مدرسین	تداخلات دارویی و منع مصرف داروهای گیاهی	جلسه 60	گروه مدرسین	روش های نگهداری اختصاصی مفردات	جلسه 49
گروه مدرسین	آشنایی با روشهای بسته بندی داروهای مفرده 1	جلسه 61	گروه مدرسین	روش های نگهداری اختصاصی مفردات (عملی)	جلسه 50
گروه مدرسین	آشنایی با روشهای بسته بندی داروهای مفرده 2	جلسه 62			

گروه مدرسین	مدیریت انبار (تعیین نقطه سفارش؛ ارزیابی موجودی و...)	جلسه ۷۳	گروه مدرسین	آشنایی با روشهای بسته بندی داروهای مفرده (عملی)	جلسه 63
گروه مدرسین	شرایط بهینه نگهداری گیاهان دارویی و داروهای گیاهی	جلسه ۷۴	گروه مدرسین	عمر مفید مفردات ۱	جلسه 64
گروه مدرسین	شرایط بهینه نگهداری مفردات گیاهی، معدنی و حیوانی	جلسه ۷۵	گروه مدرسین	عمر مفید مفردات ۲	جلسه 65
گروه مدرسین	اصول جداسازی؛ کنترل و جلوگیری از افزایش ضایعات	جلسه ۷۶	گروه مدرسین	آشنایی با اصول انبارداری ۱ (انتخاب محل انبار؛ انواع انبار؛ مواد اولیه؛ محصول؛ قرنطینه و ... ایمنی؛ بهداشت و کنترل آفات انباری)	جلسه 66
گروه مدرسین	استانداردهای تحویل و دریافت گیاهان دارویی	جلسه ۷۷	گروه مدرسین	آشنایی با اصول انبارداری ۲	جلسه 67
گروه مدرسین	آفات انباری و حمل و نقلی 1	جلسه ۷۸	گروه مدرسین	آشنایی با روشهای صحیح جمع آوری گیاهان دارویی	جلسه 68
گروه مدرسین	آفات انباری و حمل و نقلی 2	جلسه ۷۹	گروه مدرسین	آشنایی با تنوع و پوشش گیاهان دارویی ایران	جلسه 69
گروه مدرسین	تنظیم درجه حرارت و رطوبت و سایرشرایط عمومی محل نگهداری داروهای گیاهی	جلسه ۸۰	گروه مدرسین	آشنایی با فلور گیاهی بومی (فلور اختصاصی همان استان)	جلسه 70
گروه مدرسین	مدیریت و انبارداری و تنظیم شرایط اختصاصی گیاهان دارویی و داروهای گیاهی (عملی)	جلسه ۸۱	گروه مدرسین	آشنایی با شاخصهای استاندارد گیاهان دارویی (شاخصهای سازمان ملی استاندارد)	جلسه 71
گروه مدرسین	ایمنی و بهداشت کار - رعایت اصول ارگونومی در کار با رایانه و یا در انبار	جلسه ۸۲	گروه مدرسین	تکنیکهای کد گذاری اقلام ورودی و تهیه چک لیست	جلسه ۷۲

گروه مدرسین	روش دفع صحیح ضایعات		جلسه ۸۳
گروه مدرسین	معرفی نرم افزارهای مورد استفاده در گیاهان دارویی		جلسه ۸۴
گروه مدرسین	اصول بازررسانی و بازاریابی گیاهان دارویی روشها قوانین و مقررات		جلسه ۸۵
گروه مدرسین	روش شناسایی منابع فروش گیاهان مورد نظر با کیفیت مناسب، قیمت گذاری و عوامل موثر بر قیمت محصول		جلسه ۸۶
گروه مدرسین	روش استفاده از تکنیکهای چیدمان برای جذب مشتری		جلسه ۸۷
گروه مدرسین	بازدید از یک مرکز کشت گیاهان دارویی		جلسه ۸۸
گروه مدرسین	بازدید از یک مرکز نمونه ارایه گیاهان دارویی (داروخانه سنتی نمونه یا عطاری نمونه)		جلسه ۹۰
گروه مدرسین			برگزاری آزمون

شماره: ۱۴۰۱/۵۵۱/۱۴/۸۱۰۸
تاریخ: ۱۴۰۱/۰۸/۲۳
پرست: ندارد

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی تبریز
معاونت غذا و دارو

بسمه تعالی

متصدی محترم عطاری.....
جناب آقای / سرکار خانم:
موضوع: ضوابط فروش محصولات عطاریها

با سلام و احترام:

با عنایت به توسیه دفتر طب ایرانی و پیرو دستورالعمل نحوه فعالیت فعالان حوزه طب سنتی و فروش گیاهان دارویی و با توجه به اهمیت نظارت بر سطح عرضه فرآورده های طبیعی، سنتی و مکمل و همچنین دستور صادره از سازمان غذا و دارو مبنی بر جمع آوری محصولات فاقد مجوز تولید، واردات، توزیع و عرضه و همچنین اقدام غیر مجاز جهت فروش در سطح عطاریها موارد ذیل جهت رعایت به استحضار می رسد.

- ۱-فروش هر نوع فرآورده دارویی اعم از شیمیایی، طبیعی و سنتی در عطاریها ممنوع می باشد.
- ۲-فروش و عرضه گیاهان و مغزها دارویی و آلوبه جات به شکل فله یا بسته بندی بدون ادعای درمانی مجاز می باشد.
- ۳-فروش عرقیات دارای مجوز از سازمان غذا و دارو مجاز می باشد.
- ۴-فروش روغن های نوشنی بدون ادعای درمانی مجاز می باشد.
- ۵-فروش مغزها گیاهی، منقش و حیوانی بدون ادعای درمانی مجاز می باشد.
- ۶-فروش هر نوع گیاه دارویی سمی ویا ترکیبات و سمومی که باعث آلودگی بهداشتی فرآورده های موجود در عطاری شود ممنوع است. لذا مقتضی است ضمن رعایت موارد فوق الذکر، همکاری لازم با واحد نظارت بر فرآورده های طبیعی سنتی و مکملها صورت پذیرد.

لازم به ذکر است در صورت وجود هرگونه ابهام و سوال در خصوص ضوابط و قوانین جاری برای فروش محصولات در عطاریها می توانید به شماره ۰۲۱-۳۳۳۵۳۳۱۱ داخلی ۲۵۵-۲۱۵ تماس حاصل فرمایید.

دکتر مجید خجسته پور
سرپرست معاونت غذا و دارو

رو نوشته:

آموزش متصدیان عطاری با ارسال ضوابط فروش محصولات عطاری ها توسط نامه به شماره ۱۴۰۱/۵۵۱/۱۴/۸۱۰۸

عمده تخلفات مشاهده شده در عطاری ها

- ✓ تجویز و مشاوره در خصوص داروهای گیاهی و شیمیایی
- ✓ تفسیر نتیجه ی آزمایش و تجویز دارو بر اساس آن
- ✓ پذیرش نسخه دارای داروهای گیاهی
- ✓ نگه داری، عرضه و فروش دارو

عمده تخلفات مشاهده شده در عطاری ها

✓ فروش دارو با کاربرد ترک اعتیاد از جمله قرص متادون، قرص بوپرنورفین، شربت متادون و کپسول های دست ساز

✓ فروش دارو با کاربرد جنسی از جمله سیلدنافیل، تادالافیل، ترامادول و کپسول دست ساز و انواع ژل، اسپری و کرم

✓ فروش داروهای قلبی و فاقد مجوز برای افزایش وزن که اکثرا حاوی کورتیکواستروئید ها هستند.

✓ فروش داروهای قلبی و فاقد مجوز برای کاهش وزن که بعضا حاوی مواد آمفتامینی (مشهور به شیشه) هستند.

✓ فروش دارو با کاربرد سقط جنین و انواع پودر و شیاف های دست ساز واژینال

عمده تخلفات مشاهده شده در عطاری ها

✓ فروش داروهای دامپزشکی

✓ ساخت و ترکیب نمودن دارو ها برای تولید کپسول، قرص، شربت و فرآورده های
موضعی

✓ ارائه خدمات طب سنتی از جمله حجامت، بادکش در بعضی از عطاری ها

✓ فروش سموم حشره کش و دفع آفات

✓ فروش فرآورده های دست ساز خانگی مانند انواع عرقیات، صابون ها و ...

✓ فروش فرآورده ها و لوازم آرایشی و بهداشتی

اداره کل امور فرآورده های طبیعی، سنتی و مکمل		جمهوری اسلامی ایران وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی		شماره	
چک لیست ارزیابی واحدهای عطاری اداره کل فرآورده های طبیعی، سنتی و مکمل		تاریخ صدور		00	
1400/06/08		شماره بازنگری		00	

شاخص های فنی			
ردیف	مورد ارزیابی	بله	خیر
۱	آیا در این واحد صنعتی خدمات مرتبط با تشخیص بیماری به مراجعان ارائه می شود؟		
۲	آیا در این واحد صنعتی خدمات مرتبط با درمان بیماری به مراجعان ارائه می شود؟		
۳	آیا فرآورده های قاچاق در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۴	آیا فرآورده های فرموله شده (با اشکال دارویی مختلف) در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۵	آیا فرآورده های مخدر در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۶	آیا فرآورده های روانگردان در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۷	آیا فرآورده های دست ساز / فاقد مجوز در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۸	آیا عرقیات گیاهی، دمنوش و سایر فرآورده های دارای ادعای درمانی در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۹	آیا فرآورده های تاریخ گذشته و یا تاریخ مخدوش در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۱۰	آیا تبلیغات فریبده (ادعای درمانی مانند درمان چاقی، ریزش مو) در معرض دید مراجعان قرار داده شده است؟		

مشخصات ساختمانی - تجهیزات			
ردیف	مورد ارزیابی	بله	خیر
۱	آیا نام واحد صنعتی فاقد عبارات غیرمجاز (داروخانه گیاهی، ...) می باشد؟		
۲	آیا واحد صنعتی دارای پروانه کسب معتبر (تاریخ اعتبار منقضی نشده) می باشد؟		
۳	آیا پروانه کسب در محل دید مراجعان نصب شده است؟		
۴	آیا متصدیان و کارکنان دارای کارت بهداشت معتبر (تاریخ اعتبار منقضی نشده) می باشند؟		
۵	آیا دما و رطوبت واحد صنعتی برای نگهداری گیاهان دارویی مناسب است؟		
۶	آیا در محیط واحد صنعتی، گرد و غبار ناشی از پودرهای گیاهی وجود دارد؟		
۷	آیا گیاهان دارویی، عرقیات و امویه جات از تابش مستقیم نور خورشید محافظت می شوند؟		

امضاء متصدی واحد صنعتی

امضاء بازرسی

آیا افراد فاقد صلاحیت علمی و فنی در امور پزشکی و دارویی دخالت می کنند؟

آیا فرآورده های قاچاق در عطاری نگهداری شده و به فروش می رسد؟

آیا فرآورده های غیرمجاز در عطاری نگهداری شده و به فروش می رسد؟

آیا فرآورده های دست ساز تقلبی به منظور درمان بیماری ها عرضه می شود؟

آیا فرآورده های مخدر به منظور درمان بیماری ها عرضه می شود؟

آیا فرآورده های روان گردان به منظور درمان بیماری ها عرضه می شود؟

آیا فرآورده های تاریخ گذشته و یا با تاریخ مخدوش در عطاری ها وجود دارد؟

آیا گیاهان دارویی بسته بندی شده در عطاری ها دارای پروانه ساخت معتبر از سازمان غذا و دارو است؟

آیا محیط عطاری منظم و تمیز است؟

آیا تمهیدات لازم و کافی برای کنترل حشرات و جوندگان (در صورت وجود آفات) انجام شده است؟

آیا بسته بندی گیاهان دارویی توسط واحدهای عطاری و صرفاً به هنگام عرضه به مشتری به شرطی که اصول بهداشتی را رعایت نماید و از بسته بندی های شفاف با قابلیت رویت محتویات بسته بندی استفاده شده باشد صورت می گیرد؟

اداره کل امور فرآورده های طبیعی، سنتی و مکمل

چک لیست ارزیابی واحدهای عطاری اداره کل فرآورده های طبیعی، سنتی و مکمل

شماره: CKH-NTS-MAO-011 تاریخ صدور: 1400/06/08 شماره بازنگری: 00

ردیف	شرح	بله	خیر
۱۱	آیا عرقیات گیاهی بسته بندی شده فاقد مجوز از سازمان غذا و دارو، در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۱۲	آیا تولید بسته بندی اسانس ها/روغن های طبیعی/عصاره های گیاهی در این واحد صنعتی انجام و عرضه می شود؟		
۱۳	آیا گیاهان یا خطر مسمومیت بالا در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۱۴	آیا فرآورده های غیرمجاز دارای خطر سمیت بالا (قرص برنج) در این واحد صنعتی نگهداری و عرضه می شود؟		
۱۵	آیا متصدیان و کارکنان این واحد صنعتی همکاری لازم با بازرسان را به عمل آورده اند؟		

فهرست فرآورده های کشف شده به پیوست برگه، شمیمه فرم ارزیابی می باشد. فرآورده های کشف شده برطبق قوانین وزارت بهداشت فاقد پروانه و خارج از شبکه رسمی واردات، پخش، خرید و فروش بوده و قابلیت مصرف انسانی، حیوانی و صنعتی نداشته و بر اساس این نامه مربوط به داروهای کشف شده شبیطی و قاجاق، باید معدوم شوند و تا اعلام نظر و صدور رای از سوی مراجع قضایی به معاونت غذا و دارو دانشگاه انتقال داده شدند.

گزارش ارزیابی انجام شده در ... نسخه تنظیم و یک نسخه از آن به متصدی واحد صنعتی تحویل داده شد.

ارزیابی با رعایت موازین شرعی، قانونی، اخلاقی، علمی و بدون بروز مشکل خاصی و بدون ضرر و زیان جانی و مالی به پایان رسید.

اینجاب متصدی / فروشنده عطاری در خصوص فرآورده های قاجاق / غیرمجاز / دست ساز انتظمی / مخدر / روانگردان / تاریخ گذشته کشف شده پیوستی هیچگونه ادعایی ندارم و معاونت غذا و دارو مختار است به نحو مقتضی نسبت به معدوم نمودن آنها (پس از صدور رای از سوی مراجع قضایی) اقدام نماید. لازم به ذکر است درطول بازرسی هیچ گونه ضرر و زیان جانی و مالی متوجه اینجاب و عطاری شده و در خصوص وجه نقد، اوراق بهادار و سایر مسائل مربوط به عطاری مشکلی پیش نیامده است و اینجاب در این خصوص هیچگونه ادعایی ندارم.

امضاء: _____

امضاء متصدی واحد صنعتی _____ امضاء بازرسین _____

- آیا عرضه عرقیات گیاهی بسته بندی شده فاقد پروانه ساخت معتبر وجود دارد؟
- آیا عرضه عرقیات گیاهی بسته بندی شده دارای پروانه ساخت معتبر صورت می گیرد؟
- آیا تولید و بسته بندی اسانس ها و روغن های طبیعی و عصاره های گیاهی در عطاری صورت می گیرد؟
- آیا هرگونه تبلیغات غیرقانونی و فریبنده نظیر درمان چاقی، لاغری، ترک اعتیاد، ناباروری، مشکلات جنسی، ریزش مو، بیماری های پوستی و... در واحدهای عطاری وجود دارد؟
- آیا شکل ظاهری گیاهان دارویی در عطاری با نام آن ها مطابقت دارند؟
- آیا متصدی عطاری همکاری لازم با بازرسین دارد؟
- آیا گیاهان سمی زیر در عطاری به طور معمول عرضه می شود؟
- گیاهانی نظیر: تاتوره، بذربنچ، عنبالثعلب، بیش، خریق، آزارقی و...

جلسه معاونت غذا و دارو

موضوعات مطرح شده

جلسه با سلام و خیر مقدم مدعوین توسط آقای دکتر خجسته پور شروع شد و با نمایش پاورپوینت مبنی بر گزارش اقدامات صورت گرفته طی 8 ماه اول سال 1401 در حوزه نظارت بر عطاری ها ادامه یافت و پس از بررسی میزان مشارکت و هماهنگی گروه بازرسی بر طبق برنامه اعلام شده به صورت فصلی به نمایندگان هر اداره (درمان - بهداشت - صحت - پلیس اماکن - پلیس مبارزه با قاچاق - اصناف) چالش های ایجاد شده در روند بازدید ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت و پس از قرائت قوانین و آیین نامه اجرایی ماده 27 مطابق با قانون مبارزه با قاچاق کالا و ارز و تبصره و بندهای رسیدگی به این نوع تخلفات، تصمیماتی گرفته شد که به شرح زیر است:

- 1- به منظور جلوگیری از موازی کاری، تمام بازدید ها از سطح عطاری ها به صورت گروهی مطابق با دستورالعمل بازدید و بر طبق برنامه اعلام شده از سمت معاونت غذا و دارو که به صورت فصلی به نمایندگان گروه ارائه میگردد، صورت پذیرد.
- 2- بازدید مجدد از واحدهای متخلف که منجر به کشف شده است، به صورت ماهانه توسط کارشناس بهداشت محیط مشخص شده در منطقه تعریف شده برای کارشناس صورت پذیرد و گزارش بازدید به صورت ماهانه به معاونت غذا و دارو ارسال گردد.
- 3- جهت اشراف پیدا کردن کارشناسان هر معاونت نسبت به چک لیست ها و موارد قابل بررسی در معاونت دیگر جلسات آموزشی برگزار شود تا در صورت عدم حضور همکار تمام موارد مورد نیاز، بررسی گردد.
- 4- اقلام ضبط شده توسط گروه کارشناسی جهت ارزش گذاری ریالی و تعداد اقلام و تحویل به انبار اموال تملیکی تا زمان تعیین تکلیف به معاونت غذا و دارو تحویل گردد.

مسئول پیگیری و پاسخ کوبی	مصوبات
معاونت غذا و دارو	تمام بازدید ها از سطح عطاری ها مطابق با برنامه اعلام شده به صورت گروهی صورت گیرد.
معاونت بهداشت	بازدید مجدد از واحد های متخلف هر ماه توسط کارشناس بهداشت محیط مشخص شده مربوط به منطقه مورد نظر صورت پذیرد و گزارش بازدید به صورت ماهانه به معاونت غذا و دارو ارسال گردد.
معاونت غذا و دارو	جلسه آموزشی در مکان سالن دیالیز واقع در خیابان شهید جعفری (بیمارستان 22 بهمن) جهت اشراف کارشناسان هر معاونت نسبت به چک لیست ها و موارد قابل بررسی و قوانین قاچاق برگزار گردد.
معاونت غذا و دارو	اقلام ضبط شده توسط گروه کارشناسی جهت ارزش گذاری ریالی و تعداد اقلام و تحویل به انبار اموال تملیکی تا زمان تعیین تکلیف به معاونت غذا و دارو تحویل گردد.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

از توجه شما سپاسگزاریم

*Thank you
for your attention*